

Mart van Schijndel woekert met te weinig geld

De sobere schoonheid van het Koorenhuis

Eigenlijk bestaat er geen ondankbaarder beroep dan dat van architect.

Zijn leven lang zet hij zijn mooiste dromen op papier; gebouwen die het leven op aarde veraangenamen, moeten concurreren met schoonheid van bloemen en vlinders, maar geen opdrachtgever die er wat in ziet. Van wat de architect bedenkt, gaat het meeste niet door. Opdrachtgevers denken veelal niet in termen van schoonheid.

Als een gebouw iets moet uitstralen dan is het hooguit prestige, standing of zoiets. Voor het overige regeert het geld en moet de bouwmeester zijn creatieve lusten uitleven op minimale plannen terwijl de dreiging van nieuwe bezuinigingen als een zeis boven zijn hoofd hangt.

Dat beeld dringt zich op bij een rondgang door het bijna voltooide Koorenhuis aan de Haagse Prinsegracht. Prachtige plannen van architect professor Mart van Schijndel, maar gescalpeerd door bezuinigingen. Zo voelt hij het zelf, maar ter geruststelling voor de toekomstige bezoekers; sommige mislukkingen zijn zo charmant gecamoufleerd, dat ze niet als zodanig worden ervaren, omdat de bouwmeester behendig de steven wist te wenden.

Het gebaar dat de professor maakte, is misschien minder royaal uitgevallen dan hij zelf had gewenst, maar het resultaat is toch de introductie van sobere schoonheid op een plaats die dat zo lang moest ontberen. Licht en ruimte in een complex dat eeuwen in duisternis was gehuld.

Centrum

Begin mei heeft de opening plaats van wat dan de Koorebeurs, centrum voor kunst en cultuur mag heten. Het onderdak voor de Stedelijke Muziekschool en het Centrum voor Kunstzinnige Vorming, die tot één instituut zijn gefuseerd.

Het Koorenhuis was de plek waar eens granen, erwten, bonen en andere peulvruchten werden verhandeld. Platbodems legden er aan, de Boterwaag was naast de deur, evenals de Varkenmarkt. Kortom, een levendige plek in het hart van de stad. Bij de revitalisering van het pand zijn nog

sporen van dat handelsverleden gevonden. Een bevestigingspunt van een waag, en aan de Varkenmarkt-zijde stenen met ringen om het vee te ketenen. Dat is alles bij elkaar niet veel.

In de geschiedenis van de stad was de Koorebeurs inderdaad al lange tijd niet zo belangrijk meer; de meeste Hagenaars zullen zelfs van het bestaan niet hebben afgeweten. Nadat de gracht was gedempt, de markten verdwenen, kwijnde ook het gebouw - waarvan de hoofdmoot uit het midden van de 17e eeuw dateert - weg. Hier en daar kwamen er aanbouwsels, die weer snel verkrotten.

De korenhandelaren maakten plaats voor ambtenaren van de sociale dienst, musici, onderwijzers, het Gemeentemuseum en wie al niet meer. Het was een doorgangshuis geworden met uitzicht op een van de onaangenaamste plekken van de stad: de Prinsegracht.

De rehabilitatie van het Koorenhuis loopt in feite parallel met die van de Prinsegracht. Her en der krijgen de oude herenhuizen hun oude luister terug, al blijft de gemeente nog steeds achter met de aanpak van de gracht zelf. Een nieuw wegdek en dubbele rijen hoge bomen zijn al lang geleden beloofd, maar nog steeds is niets daarvan verwezenlijkt. Toch lijkt de weegschaal langzaam over te hellen naar algeheel herstel.

De renovatie van het Koorenhuis kan daarbij een belangrijke rol spelen, omdat niet alleen het beeld is gerestaureerd, maar ook een functie is toegevoegd. Behalve professionele oefenruimten voor musici heeft het centrum nu ook de beschikking over een kleine, bijzondere zaal voor muziek en dans.

Slagwerkers

Het probleem waar Van Schijndel op stuitte was een meningsverschil met de aannemer over de kosten van de onderkeldering, die noodzakelijk werd geacht om de omwonenden op efficiënte wijze te behoeden voor geluidsexplosies van met name de slag-

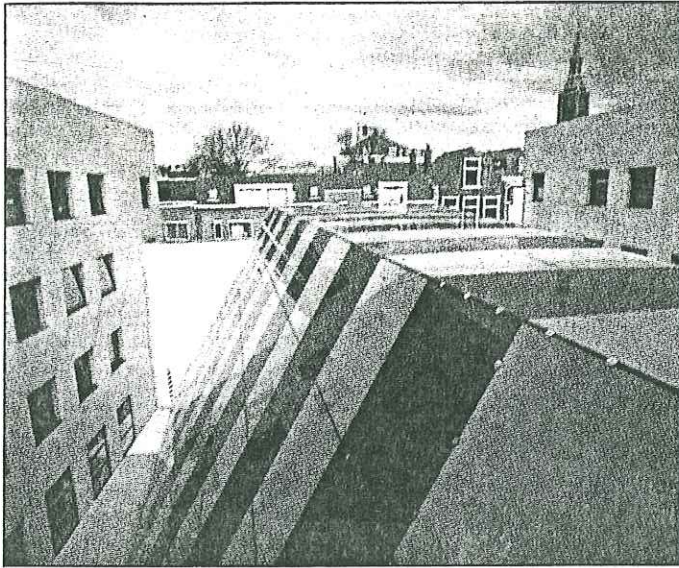
werkers. Hoewel de architect een externe deskundige aan zijn zijde wist, is toch besloten het plan om te gooien en voor een veel goedkopere uitvoering te kiezen.

Dat resulteerde onder meer in extra etages op plekken die aanvankelijk een andere bestemming hadden. „Het was steeds weer reduceren en nog eens reduceren”, zegt Van Schijndel met pijn in zijn stem, „maar het heeft het voordeel dat je op een andere manier naar zo'n gebouw gaat kijken. Van een tekenafplan is het uitgegroeid tot een ontwerp dat door een brede groep wordt gedragen.

Want zoveel mensen hebben zich - door die gedwongen bezuiniging - met het plan bemoeid. Bij een ontwerp dat je als een solist maakt, loop je het risico dat uiteindelijk maar één groep zich erin thuisvoelt”.

De 'ongelukken' die zijn ontstaan door de verbouwingen, van het oorspronkelijk concept, zijn duidelijk zichtbaar. De trapjes naar de toegevoegde etages lopen het meest in het oog, maar om de een of andere reden passen ze wonderwel bij zo'n oud, toch een beetje geheimzinnig pand. Slechts op één punt gaat het echt mis; waar de bezoeker eerst een trappetje af moet en beneden gekomen weer een paar treden omhoog. Het mooiste deel van het Koorenhuis is zonder twijfel de voorzijde. Om dat te begrijpen is iets meer begrip voor de situatie nodig. Door het slopen van de bebouwing op de binnenplaats heeft Van Schijndel het gebouw zijn oorspronkelijke U-vorm teruggegeven.

De gewonnen ruimte is daarna weer opgevuld, waarbij de tentvormige zaal in het hart het meest de aandacht trekt. De architect heeft de historische elementen vooral in de buitenste schil van de U bewaard. De gevels dus en oude elementen als pilaren en balkenplafond in de ontvangstruimte meteen achter de voorgevel. In dit brede vertrek laat Van Schijndel zien dat goede smaak zijn belangrijkste gereedschap is. Met weinig middelen is een uitnodi-

Uitzicht over de binnenplaats met de tentvormige theaterzaal.

gende ruimte ontstaan, die afwijkt van het alledaagse. Losliggende baksteentjes op de vloeren, en door middel van open bogen uitzicht op de stad buiten, als ook op de binnenplaats achter, met het theaterzaaltje.

Behalve de normale verbindingen naar de gangen, zit in de achterwand eveneens een reeks kleine openingen als herinnering aan de tijd dat het pand dienstbaar was aan de gemeentelijke sociale dienst. De cliënten - toen noemde men ze ongetwijfeld anders - moesten zich door zo'n poortje wringen om een uitkering aan te vragen.

Zaal

Vanuit die voorruimte, waar zich behalve de receptie ook het horeca-deel bevindt, zijn prachtige doorkijkjes mogelijk door allerlei lagen van het gebouw tot de blik uiteindelijk stuit op het geheim van het Koorenhuis; de theaterzaal. Van buiten onzichtbaar, maar binnen onmiskenbaar het hart van het complex.

Al bij de eerste presentatie van het ontwerp is opgemerkt, dat de vorm onmiskenbaar een verwijzing is naar de driekantige Delta-vaas, waarmee Mart van Schijndel internationale roem verwierf. Het voornemen was de zaal bijna net zo door-

schijnend te maken als zijn vaas, maar die poging slaagde niet door de eerder genoemde geldzorgen.

Voor de oorspronkelijke dubbelgelaagde glasgevel was 950 gulden per vierkante meter nodig, terwijl slechts 375 gulden beschikbaar was. „De prijs van een golfplaten dak”, zegt Van Schijndel bitter. De oplossing die de architect onder druk van de omstandigheden koos, was glas dat aan de binnenzijde is geëmailleerd. De buitenkant kreeg een patroon van brede strepen om de gelijkenis met een circustent te benadrukken.

Een resultaat dat wellicht minder sprankelend is dan de oorspronkelijke opzet, maar waardoor wel het speelse, tegendraadse karakter is behouden. De zaal zelf, die als een friteszak breed uitloopt, is plezierig door zijn verrassende ruimtelijke beleving.

De 200 bezoekers zitten in het vernauwde deel en kijken uit op een tamelijk diep en heel breed podium, waardoor de indruk van een veel grotere zaal ontstaat.

Van Schijndel noemt zijn ontwerp „geen toparchitectuur, maar wel een verklaring hoe je over architectuur denkt”. De gebruikers zullen daar niet om malen, want in al zijn soberheid, sprankelt het Koorenhuis daar waar het nodig is. Misschien geen toparchitectuur, maar wel architectuur waar een schrijnend gebrek aan is.